

แผนการสอนที่ 2

ส่วนประกอบทางทัศนศิลป์ (Elements of Art)

การรับรู้เรื่อง รูปร่าง-รูปทรง (Shape & Form), ขนาด-สัดส่วน (Size & Proportion) และที่ว่าง (Space)

จุดประสงค์

1. สามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. สามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ
3. สามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. สามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

เนื้อหา

ในชีวิตประจำวัน เราพบเห็น วัตถุต่างๆ ที่มีทั้งมวลและปริมาตร ปริมาตรคือพื้นที่ว่างภายในวัตถุ และมวลของวัตถุนั้น ก็คือ ขนาดและประมาณภายนอกของวัตถุ ในทางศิลปะเราเรียกสิ่งที่มีมวลและปริมาตรนี้ว่า รูปทรง ส่วนรูปร่าง คือพื้นที่ที่เรากำหนดขอบเขตด้วย เส้น สี พื้นผิว ความอ่อนแก่ของสีและพื้นที่ว่าง เราสามารถสร้างรูปร่างด้วยการวาดเส้นและระบายสี โดยลากเส้นให้ต่อเนื่องกันและให้ปลายทั้งสองข้างบรรจบกันเกิดเป็นพื้นที่ขึ้น อีกทั้งรูปร่างและรูปทรงสามารถสื่อความหมายและความคิด จินตนาการ ของผู้สร้างสรรค์ได้ โดยรูปทรงและรูปร่างที่สร้างสรรค์ขึ้นนั้น ศิลปินอาจได้แนวคิดหรือต้นแบบมาจากธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้

กิจกรรมการสังเกตและสนทนา

1. ผู้สอนอธิบายความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรง โดยผู้สอนยกตัวอย่างด้วยการวาดภาพรูปทรงเรขาคณิต แบบต่างๆ กับรูปทรงที่มีปริมาตร คือ แบบที่เป็นการใช้เส้นวาดต่อกัน และแบบที่วาดให้เห็นมิติแสดงความหนา ความลึก
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายข้อแตกต่างระหว่างรูปภาพทั้ง 2 แบบ พร้อมอธิบายความแตกต่างของรูปร่างและรูปทรง
3. ผู้สอนนำภาพ รูปร่างและรูปทรง ที่ศิลปินสร้างสรรค์มาให้ผู้เรียนดูภาพที่ 1 ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Le tombeau d’ Edgar Poe” ภาพที่ผู้สอนให้ดูเป็นภาพใบหน้าของผู้ชายคนหนึ่ง
- ผู้สอนถามผู้เรียนว่า ผู้ชายในภาพน่าจะอายุเท่าไร แล้วน่าจะมีรูปร่างอย่างไร ลักษณะหน้าตาเป็นอย่างไร พร้อมอภิปรายว่า เส้นเพียงไม่กี่เส้นก็สามารถสร้าง

เป็นรูปภาพได้

ภาพที่ 1.1 ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Christmas Night, 1952”

เป็นการใช้รูปร่างต่างๆ ทำให้เกิดภาพ

- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินใช้วิธีการใดสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้
 - ผู้เรียนคิดว่าภาพนี้เป็นภาพของสิ่งใดหรือสถานที่ใด ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
 - ผู้เรียนคิดว่า แจก 5 แจก ในภาพคืออะไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
 - พื้นที่สีน้ำเงินในภาพ ผู้เรียนคิดว่าหมายถึงอะไร
 - ผู้เรียนคิดว่าสิ่งที่เป็รูปร่างในภาพคล้ายกับรูปร่างอะไรบ้าง
 - สิ่งที่ศิลปินสร้างสรรค์สามารถนำไปใช้ประกอบหรือตกแต่งให้บ้านหรือที่ทำงาน
- ผู้เรียนเกิดความสวยงามได้หรือไม่ แล้วผู้เรียนจะใช้ตกแต่งสิ่งใด

ภาพที่ 2 ภาพของ Auguste Rodin ชื่อภาพ “Cambodian Dancer, 1906”

เป็นภาพที่หญิงสาวกำลังรำยรำ ผู้สอนถามผู้เรียนว่า

- ผู้เรียนเห็นความแตกต่างระหว่างภาพที่ 2 และ 1 อย่างไรบ้าง
- แล้วผู้เรียนคิดว่าภาพที่ 2 เป็นรูปร่างหรือรูปทรง เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น
- ผู้เรียนคิดว่าคนในภาพกำลังทำอะไร
- ผู้หญิงในภาพน่าจะอายุเท่าไร คิดว่าเขารู้สึกอย่างไร

ภาพที่ 3 ภาพของ Boris Vallejo ชื่อภาพ “Counterfeit Lover form Mirage 1981”

เป็นภาพผู้หญิงเปลือยกาย

- ผู้เรียนคิดว่าผู้หญิงคนนี้อายุประมาณเท่าไร และเธอกำลังทำอะไร
- จากภาพผู้เรียนคิดว่าผู้หญิงคนนี้เป็นคนสวยหรือไม่ อะไรทำให้คิดเช่นนั้น
- หากมองดูภาพนี้แล้ว กับภาพผู้หญิงกำลังตื่นรำ (ภาพที่ 2) ผู้เรียนมีความคิดเห็นอย่างไร

ภาพที่ 4 ภาพของ Erich Heckel ชื่อภาพ “Woman with Shawl, 1912”

ภาพประติมากรรมแกะไม้

- ภาพนี้เป็นภาพประติมากรรม
- ผู้เรียนลองดูซิว่า คนในภาพเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ผู้เรียนสังเกตได้จากสิ่งใด
- ผู้เรียนลองนึกย้อนกลับไปก่อนที่ผลงานนี้จะถูกแกะสลักเป็นรูปคนซิว่า ลักษณะของวัสดุที่ใช้แกะเป็นอะไรและจะมีรูปร่างลักษณะอย่างไร
- ผู้เรียนคิดว่าศิลปินใช้วิธีการใดจึงจะสร้างผลงานประติมากรรมนี้ขึ้นมาได้
- ผู้เรียนคิดว่าสามารถใช้วัสดุประเภทอื่น สร้างสรรค์ผลงานในลักษณะแบบนี้ได้หรือไม่ อะไรบ้าง
- ผู้เรียนคิดว่าบุคคลในภาพกำลังทำอะไร
- ถ้าให้ผู้เรียนพิจารณาผลงานที่เห็นอยู่นี้ ผู้เรียนคิดว่าน่าจะมีน้ำหนักประมาณเท่าไร

4. ผู้สอนเปรียบเทียบภาพทั้งหมดให้ผู้เรียนดูแล้วให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปว่ารูปร่างได้แก่ภาพใด เพราะเหตุใดจึงคิดเช่นนั้นและรูปทรงได้แก่ภาพใดเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น และอธิบายสรุปถึงความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงว่า รูปร่างในงานศิลปะคือ พื้นที่ที่ถูกระบุขอบเขต ด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น น้ำหนัก อ่อนแก่ เส้น สี พื้นผิว และที่ว่าง ซึ่งมีเพียง 2 มิติคือ มีความกว้างและความยาว ส่วนรูปทรง คือ วัตถุที่มี 3 มิติ คือ มีความลึกเพิ่มขึ้น ซึ่งเราจะรู้สึกได้กับรูปทรงทางประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ส่วนในงานจิตรกรรมหรือการวาดภาพเราสามารถเพิ่มน้ำหนัก

และปริมาตรให้รูปทรง 2 มิติกลายเป็น 3 มิติได้ด้วยการระบายน้ำหนักในรูปทรงนั้นจากอ่อนไปแก่

กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ

ให้ผู้เรียนตัดฟิวเจอร์บอร์ดเป็นรูปร่างต่างๆ ตามที่ตนต้องการแล้ว นำรูปร่างของแต่ละคนมา
ประกอบกันเป็นผลงานศิลปะ พร้อมตั้งชื่อผลงาน

สื่อและอุปกรณ์

1. ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Le tombeau d’ Edgar Poe”
2. ภาพของ Henri Matisse ชื่อภาพ “Christmas Night, 1952”
3. ภาพของ Auguste Rodin ชื่อภาพ “Cambodian Dancer, 1906”
4. ภาพของ Boris Vallejo ชื่อภาพ “Counterfeit Lover form Mirage 1981”
5. ภาพของ Erich Heckel ชื่อภาพ “Woman with Shawl, 1912”
6. รูปร่างต่าง ๆ จากการตัดฟิวเจอร์บอร์ด

การประเมินผล

1. ผู้เรียนสามารถระบุถึงรูปร่างและรูปทรงที่ปรากฏในผลงานศิลปะได้
2. ผู้เรียนสามารถบอกความแตกต่างระหว่างรูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ
3. ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและเชื่อมโยงลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่เห็นในผลงานศิลปะกับสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
4. ผู้เรียนสามารถบอกถึงรูปแบบและลักษณะของรูปร่างและรูปทรงที่ศิลปินถ่ายทอดในผลงานศิลปะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ตนรับรู้

